

**Методичні рекомендації
щодо організації навчання здобувачів освіти
у мовно-літературній освітній галузі
у 2024-2025 н.р.**

Освітня галузь України, як і всі сфери життя суспільства, зазнала серйозних змін в умовах війни. Питання безпеки закладів освіти та створення рівних і безпечних умов здобуття освіти є особливо актуальним у зв'язку з військовою російською агресією проти України. В умовах воєнного стану освіта потребує нових підходів до навчання, інноваційних форм організації освітнього процесу, адаптованих до умов сьогодення. З огляду на існуючу загрозу життю та здоров'ю учасників освітнього процесу, навчання в закладах освіти має бути орієнтованим на індивідуалізацію, персоналізацію та диференціацію в психологічному й педагогічному контекстах.

У 2024-2025 навчальному році освітній процес із реалізації змісту мовно-літературної освітньої галузі організовується відповідно до Законів України «Про освіту» [11], «Про повну загальну середню освіту» [12], наказу Міністерства освіти і науки України від 13.06.2024 № 836 «Про внесення змін у методичні рекомендації щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні» [13].

Важливо, під час організації освітнього процесу в очному або змішаному режимі, ознайомити здобувачів освіти з алгоритмом дій під час сигналів «Повітряна тривога», «Загроза артобстрілів» (<http://surl.li/jxrwe>).

Звертаємо увагу, що психологічний стан і психічне здоров'я дітей, під час військових дій є вкрай важливим. Більшість учнів відчувають тривогу й паніку, переживають виснаження, спустошення, утому. Для підтримки здорового психічного стану дітей у критичних умовах, рекомендуємо ознайомитися з порадами психологів, а саме:

- як говорити з дітьми про військову агресію (<http://surl.li/hnwzz>);
- як зберегти ресурс та акумулювати свої сили для підтримки родини (<http://surl.li/bnawt>);
- підтримай дитину: психологічні хвилинки (<https://salo.li/584b395>);
- матеріали для використання в роботі під час воєнних дій (<https://cutt.ly/zZYe2BB>);
- освітній серіал «Бути поруч» МОН, ЮНІСЕФ і порталу «Дія. Цифрова освіта» про підтримку психічного здоров'я (<https://salo.li/755ff85>);
- інформаційні майданчики, підготовлені психологічною службою Сумського ОІППО (<https://cutt.ly/JZYrlgt>).

В умовах воєнного стану важливо забезпечити права дітей, які внаслідок повномасштабного російського вторгнення вимушено опинилися за межами України, дітей із неконтрольованих і деокупованих територій, населених пунктів

на лінії зіткнення, на безперервне здобуття освіти; надати можливість українським дітям, які наразі перебувають в інших країнах, продовжити навчатись за українською програмою; сприяти тому, щоби українські діти не втрачали зв'язок з Україною й могли продовжити здобуття освіти в Україні.

Освітній процес у закладах загальної середньої освіти має здійснюватися з урахуванням вікових особливостей, фізичного, психічного та інтелектуального розвитку дітей, їхніх освітніх потреб. У межах академічної свободи, форми організації освітнього процесу визначаються педагогічною радою закладу освіти та відображаються в освітній програмі закладу загальної середньої освіти. Відповідно до Положення про індивідуальну форму здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженого Міністерством освіти і науки України від 10.02.2021 № 160 «Про внесення змін до деяких наказів Міністерства освіти і науки України» [23], за потреби заклад загальної середньої освіти може організувати індивідуальні форми здобуття освіти (зокрема екстернатну, сімейну (домашню), педагогічний патронаж), реалізовувати індивідуальну освітню траєкторію учня (<http://surl.li/hsffg>).

Із метою вшанування пам'яті, громадянської відваги та самовідданості, сили духу, стійкості та героїчного подвигу воїнів, полеглих під час виконання бойових завдань із захисту державного суверенітету та територіальної цілісності України, мирних громадян, які загинули унаслідок збройної російської агресії проти України, Президент України підписав Указ від 16.03.2022 № 143/2022 «Про загальнонаціональну хвилину мовчання за загиблими внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України» [22]. Згідно з Указом Президента, загальнонаціональна хвилину мовчання проводиться о 09 годині 00 хвилин у закладах освіти. Рекомендуємо враховувати інформацію цього нормативного документа під час планування уроку (<http://surl.li/hhixb>).

Наголошуємо, що створення безпечного освітнього середовища – одне з пріоритетних завдань для здобуття загальної середньої освіти. Рекомендуємо концентрувати увагу в роботі з учнями щодо запобігання всім видам онлайн-ризиків безпосередньо в навчальній діяльності (<http://surl.li/hsdtu>).

Війна принесла з собою відтерміновані освітні втрати, що можуть мати серйозний вплив як на майбутню долю самих учнів, так і на подальший розвиток країни в цілому. Їх подолання має стати одним із пріоритетів української системи освіти. Рекомендуємо взяти до уваги рекомендації освітнього омбудсмена України з вимірювання і компенсації освітніх втрат дітей, на рівні громади й закладу освіти (<http://surl.li/gdsht>).

Із метою впровадження в освітній процес Державного стандарту базової середньої освіти [2], під час вивчення змісту навчальних предметів мовно-літературної освітньої галузі, необхідно звернути особливу увагу на формування ключових компетентностей в учнів і реалізацію компетентнісного підходу, що має органічно поєднуватися з діяльнісним та інтегрованим підходами. Замість запам'ятовування фактів та понять, учні мають набувати ключових компетентностей.

Рекомендуємо вчителям мовно-літературної освітньої галузі, які навчають здобувачів освіти за новим Державним стандартом базової середньої освіти [2],

послугуватися матеріалом методичного посібника «Мовно-літературна освітня галузь: 5-6 класи (адаптаційний цикл) Нової української школи» (уклад. О.В. Кононенко; за ред. І.В. Удовиченко)» [7], у якому розглянуто науково-методичні аспекти реалізації Державного стандарту базової середньої освіти в мовно-літературній освітній галузі, охарактеризовано модельні навчальні програми, висвітлено питання особливостей оцінювання здобувачів освіти в 5-6-х класах, надано рекомендації щодо можливостей професійної самоосвіти та організації уроку, зокрема в дистанційному форматі; наведено приклади практичних завдань та розробку сучасного уроку української мови. Із матеріалами методичного посібника можна ознайомитися на сайті Сумського ОІППО за покликанням: <http://ir.soippo.edu.ua/handle/123456789/387>.

Навчальний предмет «Українська мова»

5-7 класи

Освітній процес Нової української школи базується на Державному стандарті базової середньої освіти [2], Типовій освітній програмі та освітній програмі закладу загальної середньої освіти. У Типовій освітній програмі визначено річний діапазон кількості годин для вивчення навчальних предметів мовно-літературної освітньої галузі.

Акцентуємо увагу: під час планування освітньої діяльності для 5-7-х класів закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання, для реалізації мовно-літературної освітньої галузі, – необхідно послугуватися наказом Міністерства освіти і науки України від 19.02.2021 № 235 «Про затвердження Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти» (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 09.08.2024 № 1120 «Про внесення змін до Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти») [16].

Організація освітнього процесу з української мови для учнів 5-7-х класів у 2024-2025 навчальному році відбуватиметься за Державним стандартом базової середньої освіти [2] та здійснюватиметься за модельними навчальними програмами для 5-9-х класів нової української школи, із якими можна ознайомитися за покликанням: <https://osvita.ua/school/program/program-5-9/83180/>:

- «Українська мова 5-6 кл.» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Голуб Н.І., Горошкіна О.М.);
- «Українська мова 5-6 кл.» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Заболотний О.В. та ін.);
- «Українська мова 7-9 кл.» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Заболотний О.В. та ін.);
- «Українська мова 7-9 кл.» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Голуб Н.І., Горошкіна О.М.);
- «Інтегрований мовно-літературний курс (українська мова, українська та зарубіжні літератури) 5-6 кл.» (авт.: Старагіна І.П. та ін.), рекомендованими наказом Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795 «Про надання грифа «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»

модельним навчальним програмам для закладів загальної середньої освіти» [20].

Звертаємо увагу, що учитель, на основі модельної навчальної програми, рекомендованої Міністерством освіти і науки України, розробляє власну навчальну програму, що конкретизує очікувані результати навчання учнів й чітко їх визначає. Навчальну програму затверджує педагогічна рада закладу загальної середньої освіти.

Виконання навчальних програм має бути спрямовано на реалізацію компетентнісного потенціалу мовно-літературної освітньої галузі, актуалізацію ціннісних орієнтирів, формування предметної та ключових компетентностей.

Звертаємо увагу, що на основі модельної та затвердженої педагогічною радою навчальної програм, учитель складає календарно-тематичне планування з урахуванням навчальних можливостей учнів класу. Календарно-тематичне та поурочне планування здійснюється вчителем у довільній формі, у тому числі з використанням друкованих чи електронних джерел тощо. Формат, обсяг, структура, зміст та оформлення календарно-тематичних планів та поурочних планів-конспектів є індивідуальною справою вчителя.

Із електронними версіями підручників, можна ознайомитися на сайті Інституту модернізації змісту освіти (<https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/>).

Окрім того, рекомендуємо використовувати навчальний ресурс Інституту модернізації змісту освіти «Навчально-методична скарбниця. НУШ 5-6 класи» (<http://surl.li/bydta>) [10], де зібрано, рекомендації, плани-конспекти уроків (<http://surl.li/hsdpq>), усі навчальні та навчально-методичні матеріали розподілено за освітніми галузями Державного стандарту базової середньої освіти та відповідно до модельних навчальних програм. Увесь запропонований контент пройшов комплексну експертизу та рекомендований для впровадження в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти.

Важливим завданням у навчанні української мови сьогодні є подолання освітніх втрат, формування різнобічного уявлення здобувачів освіти про мову, усвідомлення, що мова не лише складна система, але й живий організм, «зберігач» української культури, ефективний засіб самовираження тощо.

На уроках української мови в учнів 5-7-х класах потрібно формувати риси громадянина України, виховувати любов до Батьківщини, природи, пам'яток старовини, плекати загальнолюдські моральні якості, утверджувати гуманістичну мораль як базову основу громадянського суспільства. При цьому, важливу роль відіграють прислів'я та приказки, що є окрасою народної дидактики, допомагають зробити урок емоційно насиченим, а учням – розвивати свою думку, уявлення, формувати усне мовлення.

Серед культурологічних тем особливої ваги набувають ті, що вчать учнів пізнавати світ, його духовні й моральні цінності, усвідомлювати роль рідної мови в розвитку й самовдосконаленні кожного громадянина.

Для досягнення мети вивчення української мови важливо чергувати різні методи, форми, прийоми психолого-педагогічної підтримки діяльності учнів: заохочення; створення яскравих навчально-образних уявлень; навчально-

пізнавальну гру; створення ситуацій успіху; створення проблемних ситуацій тощо.

Для формування ключових компетентностей учнів 5-7-х класів доцільно зосередити зусилля вчителя на формуванні загальнопредметних умінь, розвитку критичного мислення й емоційного інтелекту вихованців.

Вивчення кожної навчальної теми у 5-7-х класах рекомендуємо розпочинати з визначення мети та завдань уроку, що сприятиме активізації внутрішніх мотиваційних резервів, рефлексії, становленню цілеспрямованості в учнів. З огляду на це, доцільно пропонувати завдання й запитання, що учні зможуть застосовувати як орієнтири в пошуках шляхів розв'язання повсякденних життєвих проблем. Разом із тим, необхідно заохочувати й підтримувати самостійність мислення учнів. Ці навички розвивають наскрізні вміння здобувачів освіти, визначені Державним стандартом базової середньої освіти [2].

Згідно із Законом України «Про повну загальну середню освіту» [12], кожен учень має право на справедливе, неупереджене, об'єктивне, незалежне, недискримінаційне та добросовісне оцінювання результатів його навчання, незалежно від виду та форми здобуття ним освіти.

Система оцінювання у закладі загальної середньої освіти має на меті допомогти вчителю конкретизувати навчальні досягнення учнів і надати необхідні інструменти для впровадження об'єктивного й справедливого оцінювання результатів навчання учнів. Оцінювання навчальних досягнень учнів, які здобувають освіту, відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти, здійснюється згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 02.08.2024 № 1093 «Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання» [24].

Звертаємо увагу, що основними видами оцінювання результатів навчання учнів 5-7-х класів, що реалізуються закладом загальної середньої освіти, є формувальне, поточне та підсумкове (тематичне, семестрове, річне). За вибором закладу загальної середньої освіти, оцінювання може здійснюватися за власною шкалою або за системою оцінювання, визначеною законодавством. За умови використання власної шкали, заклад загальної середньої освіти має визначити правила переведення загальної оцінки результатів навчання семестрового та річного оцінювання до системи, визначеної законодавством, для виставлення у Свідоцтві досягнень. Семестрове та підсумкове (річне) оцінювання результатів навчання учнів здійснюють за 12-бальною системою (шкалою), а його результати позначають цифрами від 1 до 12.

8-11 класи

У 2024-2025 навчальному році вивчення української мови у 8-11-х класах здійснюватиметься за чинними навчальними програмами:

– у 8-9-х класах – навчальна програма «Українська мова. 5-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання» (зі змінами, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804 «Про оновлені навчальні програми для учнів 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів») [21];

– у 10-11-х класах – навчальні програмами (рівень стандарту та профільний рівень), затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 № 1407 «Про надання грифу Міністерства освіти і науки України навчальним програмам для учнів 10-11 класів закладів загальної середньої освіти» [20].

Звертаємо увагу, що в мовленнєвій лінії навчальної програми для 10-11-х класів подано перелік рекомендованих видів роботи, що дають змогу учням реалізувати здобуті знання на практиці. Ці види робіт забезпечують повноцінний мовленнєвий розвиток старшокласників, адже комплексно охоплюють формування всіх видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо). Системний підхід до розвитку мовлення учнів не обумовлює виділення окремих годин на традиційні для 8-9-х класів аудіювання, читання мовчки та вголос, перекази, твори тощо, оскільки це види робіт кожного уроку. Учитель може, на власний розсуд, змінювати запропоновані теми й види роботи, але водночас, прагнути протягом року рівною мірою приділяти увагу розвитку в учнів усіх видів мовленнєвої діяльності. Сучасні соціокультурні умови, інтеграція української освіти в європейський контекст зумовлює введення до навчальних програм такого виду письмових робіт, як есе.

Есе (есеї) – самостійна творча письмова робота, ознакою якої є особистісний характер сприймання проблеми та її осмислення, невеликий обсяг, вільна композиція, невимушеність та емоційність викладу. Розрізняють вільне та формальне есе.

Вільне есе – невелике за обсягом (7-10 речень). Його ознаки: довільна форма та стиль викладу; структурованість тексту (вступ, основна частина, висновок); наявна позиція автора. Вільне есе обмежене в часі (5-10 і 10-15 хв.), до нього доцільно вдаватися на кожному уроці й на різних його етапах: цілевизначення, закріплення, рефлексії тощо.

Формальне есе – за обсягом 120-200 слів. Його ознаки: логічна організація структури (наявність відповідних компонентів: тези, аргументи, приклади, оцінювальні судження, висновки); ґрунтовність викладу; наявна позиція автора. Для написання формального есе виділяють від 20 до 45 хвилин.

Есе складається з таких частин – вступ, основна частина, висновок. Вступ – обґрунтування вибору теми есе. Основна частина – теоретичні основи обраної проблеми й виклад основного питання. Ця частина припускає розвиток аргументації й аналізу, а також обґрунтування їх, виходячи з наявних даних, інших аргументів і позицій. Висновок – узагальнення й аргументовані висновки до теми, підсумовує есе або ще раз вносить пояснення, підкріплює зміст і значення викладеного в основній частині.

Відповідно до статті 17 розділу III Закону України «Про повну загальну середню освіту» щодо освітнього процесу врегульовано оцінювання результатів навчання: «Кожен учень має право на справедливе, неупереджене, об'єктивне, незалежне, недискримінаційне та добросовісне оцінювання результатів його навчання незалежно від виду та форми здобуття ним освіти» [12].

У таблицях 1 та 2 зазначено мінімальну кількість фронтальних видів контрольних робіт; учитель на власний розсуд має право збільшувати цю

кількість, залежно від рівня підготовленості класу, здібностей конкретних учнів, умов роботи тощо [16], [17].

Таблиця 1 – Фронтальні та індивідуальні види контрольних робіт у 8-9-х класах

Клас	8 клас		9 клас	
Усього годин	70		70	
Години з розвитку мовлення	16		19	
Семестр	I	II	I	II
Перевірка мовної теми	2	2	2	2
Письмо: переказ	1	1	1	1
твір	1	1	1	1
Правопис: диктант	1	1	1	1
Говоріння: діалог	1	–	1	–
усний переказ	1	–	1	–
усний твір	–	1	–	1
читання вголос	–	1	–	1

Таблиця 2 – Фронтальні та індивідуальні види контрольних робіт у 10-11-х класах

Рівень	Рівень стандарту		Філологічний рівень	
Семестр	I	II	I	II
Фронтальні види робіт				
Перевірка мовної теми	2	2	3	3
Письмо: есе	2	3	1	1
переказ	–	–	1	1
твір	–	–	1	1
Індивідуальні види контрольних робіт				
Говоріння: діалог	1	–	1	–
усний переказ	1	–	1	–
усний твір	–	1	–	1

Основними видами оцінювання результатів навчання учнів є формувальне, підсумкове оцінювання, мультипредметний національний тест з української мови.

Фронтально оцінюють диктант, письмовий переказ і письмовий твір (навчальні чи контрольні види робіт), мовні знання й уміння, запис яких здійснюють на сторінці класного журналу «Зміст уроку».

Індивідуально оцінюють говоріння (діалог, усний переказ, усний твір) і читання вголос. Для цих видів діяльності не відводять окремого уроку, проте, визначають окрему колонку без дати на сторінці класного журналу «Облік навчальних досягнень».

У I семестрі проводять оцінювання двох видів мовленнєвої діяльності (усний переказ, діалог). У II семестрі – оцінювання таких видів мовленнєвої діяльності, як усний твір і читання вголос, що здійснюється у 8-9 класах.

Результати оцінювання говоріння (діалог, усний переказ, усний твір) і

читання вголос протягом семестру виставляють у колонку без дати й ураховують у семестрову оцінку.

Повторне оцінювання із зазначених видів мовленнєвої діяльності не проводять.

Оцінювання учнів 8-11-х класів у 2024-2025 навчальному році здійснюється за критеріями оцінювання (<http://surl.li/hvcpa>) та орієнтовними вимогами оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти (<http://surl.li/hvcpw>).

В освітньому процесі заклади загальної середньої освіти можуть використовувати лише навчальну літературу, що має відповідний гриф Міністерства освіти науки України [4]. Перелік навчальної літератури постійно оновлюється і доступний на сайті Інституту модернізації змісту освіти (<https://imzo.gov.ua/pidruchniki/pereliki/>).

В умовах нового формату освітньої діяльності в Україні, задля подолання освітніх втрат, учителям рекомендуємо використовувати сучасні електронні ресурси: ZOOM, Viber, Skype, безкоштовні платформи Google Classroom, Moodle, Microsoft Teams, записи уроків у межах проєкту «Всеукраїнська школа онлайн», комунікаційні онлайн сервіси та інструменти (Meet, Skype, Zoom, Viber, Google Forms, Online Test Pad, Інстаграм, Ютуб- канал), освітні проєкти «На урок», «Всеосвіта», «Усе для вчителя», «Електронний помічник учителя», «EDUC. COM. UA», Інтернет-сервіси (Google-ресурси, генератор QR-коду, WordArt, Learning Apps, Instagram), віртуальні дошки для навчальних матеріалів (Linoit, Padlet), дидактичні мультимедійні контенти (KM MEDIA ED Profi, XMind), інтернет-ресурси для візуального відтворення матеріалу («Хмаринка слів», «Хмаринка тегів»), створення мультимедійної презентації (Power Point). Така організація освітнього процесу відповідатиме вимогам Нової української школи та забезпечуватиме його якість.

Навчальний предмет «Українська література»

5-7 класи

У 2024-2025 навчальному році вивчення української літератури в 5-7-х класах здійснюватиметься за модельними навчальними програмами:

- «Українська література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Яценко Т.О. та ін.) (<https://osvita.ua/school/program/program-5-9/83087/>);
- «Українська література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Архипова В.П. та ін.) (<http://surl.li/uejxg>);
- «Українська література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Чумарна М.І., Пастушенко Н.М.) (<http://surl.li/uejxv>);
- «Українська література. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Яценко Т.О., Пахаренко В.І., Слижук О.А., Тригуб І.А.)» (<https://osvita.ua/school/program/program-5-9/89669/>);
- «Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної). 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Яценко Т.О., Тригуб І.А.) (<https://osvita.ua/school/program/program-5-9/83090/>);
- «Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної). 7-9 класи»

для закладів загальної середньої освіти (авт.: Яценко Т.О., Пахаренко В.І., Тригуб І.А., Слижук О.А., Молодик К.Ю.)» (<http://surl.li/uekah>);

– «Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної). 7-9 класи» (авт.: Ніколенко О.М., Мацевко-Бекерська Л.В., Качак Т.Б., Богосвятська А.-М.І., Рудніцька Н.П., Туряниця В.Г.)» (<https://salo.li/B56205A>);

– «Інтегрований мовно-літературний курс (українська мова, українська та зарубіжні літератури). 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Старагіна І.П., Новосьолова В.І., Терещенко В.М. та ін.), рекомендований до використання в освітньому процесі (наказ Міністерства освіти і науки України від 16.08.2023 № 1001 «Про надання грифа «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» модельним навчальним програмам для закладів загальної середньої освіти») (<https://salo.li/F3b46E2>) [25];

– «Інтегрований мовно-літературний курс (українська мова, українська та зарубіжні літератури). 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Старагіна І.П. та ін), рекомендовано до використання в освітньому процесі (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795 «Про надання грифа «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» модельним навчальним програмам для закладів загальної середньої освіти») (<https://salo.li/9A084e4>) [26].

Зі змістом модельних навчальних програм для 5-9-х класів Нової української школи можна ознайомитися за покликанням: <http://surl.li/uekes>.

Звертаємо увагу, що на основі модельних навчальних програм, рекомендованих Міністерством освіти і науки України, учителі закладів загальної середньої освіти розробляють навчальні програми та затверджують їх рішенням педагогічної ради.

Учителі закладів загальної середньої освіти можуть ознайомитися з електронними версіями підручників для учнів 5-6-х класів, що розміщені в електронній бібліотеці Інституту модернізації змісту освіти (<https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/>).

На основі модельної та затвердженої педагогічною радою навчальної програми з української літератури (інтегрованого курсу), учитель складає календарно-тематичне планування з урахуванням навчальних можливостей учнів класу. Формат, обсяг, структура, зміст та оформлення календарно-тематичних планів та поурочних планів-конспектів є індивідуальною справою вчителя. Учитель може переносити теми уроків, відповідно до того, як учні засвоїли навчальний матеріал, визначати кількість годин на вивчення окремих тем.

Українська література як шкільний предмет – це не просто читання повчальних історій. Це курс, що тісно пов'язаний із вивченням історії, розвитком логіки та аналізу, творчої інтерпретації прочитаного, умінням читати художні тексти і створювати власні в різних жанрах.

Навчання української літератури у 5-6-х класах має бути спрямоване на формування в учнів загальних умінь, визначених Державним стандартом базової середньої освіти [2], а саме: сприймати, аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в художніх текстах різних жанрів та

використовувати інформацію для збагачення власного досвіду і духовного розвитку; висловлювати власні думки, почуття, ставлення та ідеї, взаємодіяти з іншими особами в усній і письмовій формі, зокрема інтерпретуючи фольклорні тексти, тексти класичної та сучасної художньої літератури; взаємодіяти з іншими особами в цифровому просторі, дотримуватися норм літературної мови тощо.

Навчання української літератури в 7-х класах має бути спрямовано на вироблення в учнів усталеної потреби читання художніх надбань класичної та сучасної української літератури, здатності до осмисленого сприйняття зображеного у творах, уміння висловлювати власну критичну думку про прочитане та застосовувати здобуті предметні знання й читацькі вміння для практичного розв'язання навчальних і життєвих проблем.

У контексті сучасних освітніх пріоритетів, метою навчання української літератури в 7-х класах є – розвиток компетентних учнів-читачів, здатних до творчої самореалізації в сучасному цифровому суспільстві; виховання національно свідомих громадян України, формування в них патріотизму, гуманістичного світогляду, національних і загальнолюдських цінностей на прикладі творів класичної та сучасної української літератури.

Для того, щоб учні адекватно зрозуміли ціннісний потенціал художнього твору, він має викликати в них зацікавлення, прагнення прочитати. Це можливо за умови застосування сучасних технологій навчання, зокрема орієнтованих на залучення всіх учнів до процесу сприйняття, обговорення й інтерпретації художніх творів, використання компетентнісного й діяльнісного підходів.

Процес опрацювання художніх творів на уроках української літератури в 5-7-х класах має бути орієнтованим на адекватне, для цього віку здобувачів освіти, сприйняття. Найефективніше формування системи цінностей відбувається під час читання творів, у центрі яких протагоніст – їхній ровесник, зі співзвучними їм почуттями й переживаннями, утіленими в його життєвих мріях, пригодах.

Під час вивчення сучасних художніх творів рекомендуємо дотримуватися триетапної структури уроку засвоєння нових знань: вступна частина, власне робота з текстом і підсумкова (рефлексійна) частина. У вступній частині доцільно застосовувати інтерактивні мотиваційні завдання на основі медіатекстів. В основній частині уроку рекомендуємо використовувати прийоми розвитку критичного й аналітичного мислення в учнів на основі текстової роботи, практикуючи використання творчих завдань, створення проєктів, складання й розгадування квестів, вікторин, виконання творчих завдань на віртуальних дошках тощо. Формуванню в учнів умінь дослідницької діяльності ефективно сприяє виконання творчих завдань, індивідуальних чи групових читацьких проєктів. На завершальному етапі уроку обов'язковою має бути рефлексія, як елемент формувального оцінювання, і, водночас, узагальнення й систематизації знань здобувачів освіти.

На початку вивчення кожної нової навчальної теми доречно забезпечувати актуалізацію здобутих знань і вмінь учнів, що є підґрунтям для набуття нових читацьких умінь і читацького досвіду.

Рекомендуємо, під час проведення уроків позакласного читання, вивчати з учнями різножанрові твори класичної й сучасної української літератури. Доцільно добирати художні твори, із урахуванням їх художньої вартісності, із огляду на освітні втрати, читацькі інтереси, вікові характеристики та особливості художнього сприймання молодших підлітків.

Під час вивчення біографічних відомостей, радимо акцентувати увагу учнів на активній громадянській позиції, патріотизмі українських письменників, національних і загальнолюдських ідеалах, утілених у їхніх творах. Водночас, залучення біографічного контексту повинно сприяти розкриттю змісту художнього твору, а не відволікати учнів від сприйняття самодостатнього художнього явища.

На уроках української літератури в 5-7-х класах доречно зосереджувати зусилля на реалізації мистецького контенту: зіставленні творів української літератури з творами інших видів мистецтва – образотворчого, музичного, театрального; із архітектурою, кіно, анімацією тощо.

Звертаємо увагу, що використання цифрових сервісів та онлайн-інструментів урізноманітнять освітній процес, створять можливості для подолання освітніх втрат, розвитку творчої активності учнів; сприятимуть формуванню вмінь і навиків учнів добирати навчальну інформацію з різних інформаційних джерел, застосовувати медіаресурси для опрацювання навчального матеріалу.

Як в умовах онлайн навчання, так і під час офлайн уроків, розповіді про письменників варто супроводжувати відеоматеріалами, мультимедійними презентаціями, слайди яких повинні містити максимум ілюстрацій і мінімум текстової інформації як необхідного пояснення до візуального матеріалу.

Питання особливостей оцінювання здобувачів освіти 5-6-х класів висвітлено в методичному посібнику «Мовно-літературна освітня галузь: 5-6 класи (адаптаційний цикл) Нової української школи» (уклад. О.В. Кононенко; за ред. І.В. Удовиченко) (<http://surl.li/jxrzi>) [7].

Оцінювання навчальних досягнень учнів має бути орієнтованим на визначені Державним стандартом базової середньої освіти [2] ключові компетентності та наскрізні вміння, окреслені в навчальних програмах очікувані результати навчання для відповідного періоду освітнього процесу.

Під час оцінювання навчальних досягнень, важливо враховувати дотримання учнями принципів доброчесності, а саме: вияв поваги до інших осіб, їхніх прав і свобод, дбайливе ставлення до ресурсів і довкілля, а також дотримання принципів академічної доброчесності.

8-11 клас

Мета вивчення української літератури в школі – формування компетентного читача; підвищення загальної освіченості молодого громадянина України, досягнення належного рівня сформованості вміння долучатися через художню літературу до фундаментальних цінностей, культури.

У 2024-2025 навчальному році вивчення української літератури здійснюватиметься за чинними програмами:

– у 8-9-х класах – навчальна програма «Українська література.

5-9 класи» (зі змінами, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804 «Про оновлені навчальні програми для учнів 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів») [21];

– у 10-11-х класах – навчальні програми (рівень стандарту та профільний рівень), затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 № 1407 «Про надання грифу Міністерства освіти і науки України навчальним програмам для учнів 10-11 класів закладів загальної середньої освіти» [20].

Із навчальними програмами з української літератури для учнів 8-11-х класів можна ознайомитися за покликанням: <http://surl.li/udqco>.

Завдання навчального предмета «Українська література» – оволодіння змістом української літератури, засвоєння й систематизація основних літературознавчих понять як засобу повноцінного сприйняття, прочитання й інтерпретації художнього тексту; усвідомлення літературного процесу як цілісної системи, що має свої природні закономірності й тенденції; узагальнення і поглиблення знань про мистецтво слова, умінь розглядати художню літературу в контексті інших видів мистецтв; формування на основі читацького досвіду переконаності в багатстві української художньої літератури та її значущості серед інших національних літератур. Вивчення української літератури відбувається із залученням міжпредметних зв'язків (українська мова, історія, зарубіжна література, образотворче мистецтво, музика тощо). Для осучаснення змістового компонента навчальної програми та актуалізації компетентнісного підходу започатковано рубрику «Мистецький контекст» (навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Українська література 5-9 класи» (авт.: Мовчан Р.В., Таранік-Ткачук К.В., Бондар М.П. та ін.) [19] (<https://osvita.ua/school/program/program-5-9/56125/>).

Авторами навчальних програм запроваджено позначку (*) – для творів, що не є обов'язковими, їх можна розглядати додатково, за вибором учителя, наявністю часу або самостійно.

Наприкінці навчальної програми для кожного класу подано орієнтовні списки літератури для додаткового (самостійного) читання.

У 2024-2025 навчальному році залишаються чинними методичні рекомендації, надані Сумським ОШО, щодо обов'язкової кількості видів контролю з української літератури в 8-9-х і 10-11-х класах, зазначених у таблицях 3 і 4 [5] (<http://surl.li/jxnqd>).

Таблиця 3 – Обов'язкова кількість видів контролю з української літератури в 8-9-х класах

Класи	8		9	
	I	II	I	II
Семестри				
Контрольні роботи у формі:	3	3	3	3
контрольного класного твору;	1	1	1	1
виконання інших завдань (тестів, відповідей на запитання тощо)	2	2	2	2
Уроки розвитку мовлення* (у+п)	2	2	2	2
Уроки позакласного читання	2	2	2	2
Перевірка зошитів	4	5	4	5

Таблиця 4 – Обов'язкова кількість видів контролю з української літератури в 10-11-х класах

Семестри	I	II	I	II
Рівні	стандарту		профільний	
Контрольні роботи у формі:	3	3	4	4
контрольного класного твору*	1	1	1	1
виконання інших завдань (тестів, відповідей на запитання)	2	2	3	3
Уроки розвитку мовлення**	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)	2 (у+п)
Уроки позакласного читання	1	1	2	2
Перевірка зошитів	4	5	4	5

*Контрольні класні твори пропонуємо давати у формі есе, мінітворів щодо розкриття певної проблеми чи образу програмового тексту тощо. Це розвиватиме самостійне творче мислення учнів і дасть їм можливість виконати роботу протягом одного уроку.

Поданий у таблицях 3 та 4 розподіл годин є мінімальним і обов'язковим для проведення в кожному семестрі. Учитель, на власний розсуд, може збільшити кількість видів контролю, відповідно до рівня підготовленості учнів, особливостей класу тощо.

**У кожному семестрі обов'язковим є проведення двох уроків розвитку мовлення: одного уроку усного розвитку мовлення, а другого – письмового. Умовне позначення в таблиці – (у + п).

Рекомендуємо види робіт із розвитку мовлення:

- складання оповідання (казки) за прислів'ям;
- добір прислів'їв, крилатих виразів, фразеологічних зворотів, що виражають головну ідею твору;
- уведення власних описів до інтер'єру, портрет, пейзаж у вже існуючому творі;
- усний переказ оповідання, епізоду твору;
- твір-характеристика персонажа;
- написання асоціативного етюд, викликаного певним художнім образом;
- написання вітального слова на честь літературного героя, автора тощо;
- твір-опис за картиною;
- складання тез літературно-критичної статті (параграфу підручника);
- підготовка проєкту (із можливим використанням мультимедійних технологій) індивідуального чи колективного, – з метою представлення життєвого і творчого шляху, естетичних уподобань письменника тощо;
- складання анкети головного героя, цитатних характеристик, конспекту, рецензії, анотації;
- написання реферату, есе, мінітворів, відповідей на проблемні питання;
- ідейно-художній аналіз поетичного чи прозового твору;

- написання листа авторіві улюбленої книжки;
- інсценізація твору (конкурс на кращу інсценізацію уривка твору);
- підготовка рекламних роликів та літературних білбордів, буктрейлерів та презентацій, мемів, колажів та летбуків, пазлів і ментальних карт, ілюстрацій та коміксів тощо;
- створення віртуальних сторінок письменників у соціальних мережах, акаунтів літературних персонажів, листів-звернень, відеолістів тощо.

Рекомендуємо оцінку за письмовий вид роботи виставляти всім учням, за усний – кількості учнів, які відповідали протягом уроку [5].

Ведення зошитів оцінюють від 1 до 12 балів щомісяця протягом семестру. Оцінку за ведення зошита з української літератур виставляють у кожному класі окремою колонкою в журналі раз на місяць. Під час оцінювання потрібно враховувати: наявність різних видів робіт; грамотність (якість виконання робіт); охайність; уміння правильно оформлювати роботи (дотримання вимог орфографічного режиму).

Для контрольних робіт з української літератури в усіх класах використовують по одному зошиту.

Оцінка за контрольний твір з української літератури є середнім арифметичним за зміст і грамотність, що виставляють у колонці з датою написання роботи. Надпис у журнальній колонці «Твір» не робиться.

Оцінку за читання напам'ять творів з української літератури виставляють до колонки без дати з надписом «Напам'ять».

Навчальна та методична література з української літератури, рекомендована Міністерством освіти і науки України, зазначена в Переліку навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України, що розміщений на офіційному сайті Інституту модернізації змісту освіти (<https://imzo.gov.ua/pidruchniki/pereliki/>).

Рекомендуємо, під час організації освітнього процесу, на уроках української літератури, використовувати онлайн-ресурси, що активізують пізнавальну діяльність здобувачів освіти, урізноманітнюють методи роботи як в очному, так і в дистанційному форматі, сприяють емоційному налаштуванню на урок, мотивують учнів до роботи, перетворюють гаджет із іграшки на корисну річ, це, зокрема:

- підручники: <http://osvita.ua/school/textbook/>;
- лайфхаки з української літератури: <https://edera.gitbook.io/lit-lifehacks/>;
- пошукова система академічних ресурсів: www.refseek.com (більше мільярда джерел: енциклопедії, монографії, журнали);
- пошук 20 тисяч світових бібліотек: www.worldcat.org (ви дізнаєтеся, де є найближча раритетна книга, яка вам потрібна);
- доступ до більш ніж 10 мільйонів наукових документів: книг, статей, записів досліджень тощо: <https://link.springer.com>.

Навчальний предмет «Іноземна мова»
(англійська, німецька, французька)

В умовах воєнного стану у 2024-2025 навчальному році навчання іноземних мов (англійська, німецька, французька) має здійснюватися в безпечному освітньому середовищі, із урахуванням освітніх втрат. Освітній процес може відбуватися в очному і дистанційному форматах, або за змішаною формою, що поєднує очний і дистанційний режими навчання.

Організація освітнього процесу залежить від безпекової ситуації в кожному населеному пункті. Відповідно до рекомендацій Міністерства освіти і науки України (<https://salo.li/31f7438>) [27], структура та тривалість навчального тижня, дня, занять і відпочинку, а також форми організації освітнього процесу, визначаються педагогічною радою закладу освіти у межах часу, визначеного освітньою програмою (відповідно до обсягу навчального навантаження та з урахуванням вікових особливостей, фізичного, психічного й інтелектуального розвитку здобувачів освіти, особливостей регіону тощо). Важливо, під час організації освітнього процесу в очному або змішаному режимі, забезпечити безумовне переривання освітнього процесу в разі включення сигналу «Повітряна тривога», «Загроза артобстрілів» або інших сигналів оповіщення та прослідувати до споруд цивільного захисту, перебуваючи в них до скасування сигналу «Тривога». Рекомендуємо ознайомити здобувачів освіти з алгоритмом дій під час сигналів оповіщення завчасно (<http://surl.li/jxrwe>) [1].

Вивчення іноземних мов у закладах загальної середньої освіти відбувається з 1 по 11 клас.

Акцентуємо увагу: поділ класів на групи здійснюється відповідно до нормативів, що затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 № 128 «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах». За поглибленого вивчення іноземної мови, клас ділиться на підгрупи з 8-10 учнів у кожній (не більше ніж 3 групи); при вивченні іноземної, що не є мовою навчання, а вивчається як предмет – клас чисельністю понад 27 учнів поділяються на 2 групи (<https://salo.li/a181E43>) [15].

Рекомендуємо ознайомитись з основними видами навчальних досягнень з іноземної мови здобувачів освіти у закладах загальної середньої освіти в наступних джерелах: лист Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти від 17.08.2023 № 375/11-07 «Методичні рекомендації щодо навчання змісту освітніх галузей в 5-6 класах НУШ у 2023-2024 н.р.» (<https://salo.li/DE91a1e>) [6]; лист Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти від 18.08.2023 № 378/11-07 «Методичні рекомендації щодо вивчення змісту навчальних предметів у 7-11 класах закладів загальної середньої освіти у 2023-2024 н.р.» (<https://salo.li/8441c6E>) [5].

1-4 класи

Головна мета навчання іноземної мови у початковій школі полягає у формуванні в учнів комунікативної компетентності, що забезпечується лінгвістичним, мовленнєвим і соціокультурним досвідом, узгодженим із віковими можливостями молодших школярів. Зміст навчання іноземної мови у початковій школі добирається відповідно до психо-фізіологічних особливостей учнів молодшого шкільного віку. Вимоги до дітей, які розпочинають навчання у початковій школі, мають бути компліментарними досягненням попереднього етапу їхнього розвитку. Зберігаючи наступність із дошкільним періодом дитинства, початкова школа забезпечує подальше становлення особистості дитини, її фізичний, інтелектуальний, соціальний розвиток; формує здатність до творчого самовираження, критичного мислення, виховує ціннісне ставлення до держави, рідного краю, української культури, пошанування своєї гідності та інших людей, збереження здоров'я.

У 2024-2025 навчальному році організація освітнього процесу з вивчення іноземних мов у 1-4-х класах здійснюється відповідно до Типових освітніх програм:

– 1-2 класи – Типова освітня програма (авт. Савченко О.Я.) (<https://salo.li/11bbAE3>) або Типова освітня програма (авт. Шиян Р.Б.) (<https://salo.li/22E75a2>);

– 3-4 класи – Типова освітня програма (авт. Савченко О.Я.) (<http://surl.li/ulvtb>) або Типова освітня програма, (авт. Шиян Р.Б.) (<https://salo.li/4e3D33c>).

Рекомендуємо зміст навчання забезпечувати єдністю предметного, процесуального та емоційно-ціннісного компонентів на засадах опанування здобувачами освіти іноземної мови у контексті міжкультурної парадигми, що обумовлює ознайомлення учнів із культурою народу, чію мову вони вивчають. Такий підхід зумовлює формування готовності учнів до міжкультурної комунікації, у межах типових сфер, тем та ситуацій спілкування, визначених навчальними програмами. Звертаємо увагу: на кінець 4-го класу учні повинні володіти іноземною мовою (англійською, німецькою, французькою) на рівні А1 [14].

Згідно з навчальним планом початкової школи, вивчення іноземної мови є обов'язковим [14]. Кількість годин на тиждень на вивчення іноземної мови становить: 1 клас – 2 год./тижд, 2-4 класи – 3 год./тижд., у кожному класі.

Підручники з іноземних мов для учнів 1-4-х класів (англійська, німецька, французька) розміщені на сайті Інституту модернізації змісту освіти (<http://surl.li/tzioc>).

Нагадуємо, що перевірка зошитів у початковій школі здійснюється вчителем після кожного уроку у всіх учнів [14].

На заміну узагальненій бальній оцінці навчальних досягнень учнів із іноземних мов використовується: (1-2 класи) – вербальна оцінка, (3-4 класи) – рівнева оцінка [14].

Вербальну і рівневу оцінку можна виражати як усно, так і письмово. Процес навчання та його результати мають характеризувати доброзичливими,

лаконічними, чіткими, об'єктивними, конкретними оцінювальними судженнями. Рівень результату навчання визначається з урахуванням динаміки його досягнення та позначається літерами: Початковий (П), Середній (С), Достатній (Д), Високий (В) [14].

5 клас

У 2024-2025 навчальному році організація освітнього процесу з вивчення іноземних мов у 5-х класах здійснюється відповідно до 3-х чинних модельних навчальних програм:

– модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Редько В.Г., Шаленко О.П., Сотникова С.І., Коваленко О.Я., Якоб О.М., Коропецька І.Б., Добра О.М., Кіор Т.М., Самойлюкевич І.В.) (<https://salo.li/41C6F88>);

– модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Зимомря І.М., Мойсюк В.А., Трифан М.С., Унгурян І.К., Яковчук М.В.) (<https://salo.li/eCfB185>);

– модельна навчальна програма «Друга іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Редько В.Г., Шаленко О.П., Сотникова С.І., Коваленко О.Я., Коропецька І.Б., Якоб О.М., Кіор Т.М., Самойлюкевич І.В., Добра О.М., Мацькович М.Р., Глинюк Л.М., Браун Є.Л.) (<https://salo.li/7b024dC>).

Акцентуємо увагу: спираючись на модельні навчальні програми, учителі закладу загальної середньої освіти розробляють навчальні програми з навчальних предметів, білінгвальних курсів, що мають містити опис результатів навчання в обсязі, не меншому, ніж визначено Державним стандартом базової середньої освіти [2] або відповідними модельними навчальними програмами.

Згідно з Типовою освітньою програмою для 5-9-х класів закладів загальної середньої освіти, кількість годин, рекомендована на вивчення іноземної мови у 5 класі становить 3,5 год./тижд., для вивчення другої іноземної мови – не менше 2 год./тижд. [16].

Формування змісту навчальних предметів, білінгвальних курсів може здійснюватися шляхом упорядкування в логічній послідовності результатів навчання кількох освітніх галузей, однієї освітньої галузі або її окремих складників. Друга іноземна мова включається до навчального плану освітньої програми за вибором закладу освіти як вибіркової освітньої компонент, за рахунок перерозподілу навчальних годин інших освітніх галузей [8].

Підручники з іноземних мов (англійська, німецька, французька) для учнів 5-х класів розміщені на сайті Інституту модернізації змісту освіти (<http://surl.li/tzioc>).

Щодо додаткової навчально-методичної літератури, то вчителі вільні у її виборі й можуть застосовувати таку, що найкраще реалізує їхню методику навчання та компетентнісний потенціал навчального предмета «Іноземні мови». Зауважимо, Типова освітня програма не обмежує самостійність та творчу ініціативу вчителів, обумовлюючи гнучкість у виборі та розподілі навчального матеріалу, відповідно до освітніх втрат, потреб учнів та обраних засобів навчання.

У 5-х класах зошити учнів перевіряються один раз на тиждень [16].

Зауважимо, навчання іноземної мови характеризується використанням прийомів навчання, що активізують розумово-мовленнєву діяльність учнів, їхню активність у виконанні навчальних завдань. Учні найбільше зацікавлюють навчальні завдання, що вимагають самостійності, уміння комбінувати навчальний матеріал, в залежності від потреб мовленнєвої ситуації. Вправи на імітацію та механічне запам'ятовування відступають на другий план. Цей етап навчання є вирішальним у створенні комунікативної основи володіння іноземною мовою. Радимо учителям велику увагу приділяти розвитку непідготовленого мовлення.

Рекомендуємо вчителям іноземних мов ще раз ознайомитись із методичними рекомендаціями, наданими Сумським ОШПО ще у 2022 році: лист Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти від 28.10.2022 № 463/11-10 «Методичні рекомендації щодо заповнення сторінок класного журналу в 5 класах НУШ» [4], лист Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти від 14.11.2022 № 506/11-10 «Методичні рекомендації щодо заповнення сторінок класного журналу в 5 класі з іноземних мов (англійська, німецька, французька)» (<https://salo.li/D3c3D35>) [3].

6 клас

У 2024-2025 навчальному році організація освітнього процесу з вивчення іноземних мов у 6-х класах здійснюється відповідно до чинних 3-х модельних навчальних програм:

– модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Редько В.Г., Шаленко О.П., Сотникова С.І., Коваленко О.Я., Якоб О.М., Коропецька І.Б., Добра О.М., Самойлюкевич І.В., Кіор Т.М.) (<https://salo.li/41C6F88>);

– модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Зимомря І.М., Мойсюк В.А., Трифан М.С., Унгурян І.К., Яковчук М.В) (<https://salo.li/eCfB185>);

– модельна навчальна програма «Друга іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Редько В.Г., Шаленко О.П., Кіор Т.М., Сотникова С.І., Коваленко О.Я., Коропецька І.Б., Якоб О.М., Добра О.М., Самойлюкевич І.В., Мацькович М.Р., Глинюк Л.М., Браун Є.Л.) (<https://salo.li/7b024dC>).

Згідно з Типовою освітньою програмою для 5-9-х класів закладів загальної середньої освіти, кількість годин, рекомендована на вивчення іноземної мови в 6 класі становить 3,5 год./тижд. Для вивчення другої іноземної мови – не менше 2 год./тижд. [16].

Підручники з іноземних мов (англійська, німецька, французька) для учнів 6-х класів розміщені на сайті Інституту модернізації змісту освіти (<http://surl.li/tzioc>).

У 6-х класах зошити учнів перевіряються один раз на тиждень [16].

Зауважимо, мета навчання іншомовного спілкування учнів 6-х класів полягає у спрямуванні освітнього процесу на формування в учнів здатності цілісно поєднувати здобуті знання, сформовані уміння і навички, набутий

навчальний досвід, світоглядні цінності, ставлення та переконання, із активною творчою самостійною науково-дослідницькою діяльністю, у межах окреслених навчальною програмою орієнтирів у процесі добору та використання мовного та інформаційного контенту для продукування усних і письмових текстів та для ідентифікації чужомовних висловлень у процесі їх сприймання (читання і слухання).

7 клас

У 2024-2025 навчальному році учні 7-х класів розпочинають цикл базового предметного навчання за 3-ма чинними модельними навчальними програмами:

– модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Редько В.Г., Шаленко О.П., Сотникова С.І., Коваленко О.Я., Коропецька І.Б., Якоб О.М., Добра О.М., Самойлюкевич І.В.) (<https://salo.li/41C6F88>);

– модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Зимомря І.М., Мойсюк В.А., Трифан М.С., Унгурян І.К., Яковчук М.В.) (<https://salo.li/eCfB185>);

– модельна навчальна програма «Друга іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Редько В.Г., Шаленко О.П., Сотникова С.І., Коваленко О.Я., Коропецька І.Б., Якоб О.М., Добра О.М., Самойлюкевич І.В., Кіор Т.М., Мацькович М.Р., Глинюк Л.М., Браун Є.Л.) (<https://salo.li/7b024dC>).

Згідно з Типовою освітньою програмою для 5-9-х класів закладів загальної середньої освіти, кількість годин на вивчення іноземної мови у 7-х класах становить 3,5 год./тижд. [16]. Друга іноземна мова вивчається не менше 2 год./тижд. та включається до навчального плану освітньої програми за вибором закладу освіти, як вибірковий освітній компонент, за рахунок перерозподілу навчальних годин інших освітніх галузей.

Підручники з іноземних мов (англійська, німецька, французька) для учнів 7-х класів розміщені на сайті Інституту модернізації змісту освіти (<http://surl.li/tzioc>).

Навчання іноземної мови в 7-х класах спрямоване на вироблення в учнів життєвих компетентностей, що у майбутньому допоможуть їм адаптуватися до сучасного світового мультилінгвального та полікультурного простору.

Звертаємо увагу: навчальний процес на уроках іноземної мови у 7-х класах учителям необхідно побудувати на підґрунті комунікативного, діяльнісного, особистісно орієнтованого та культурологічного підходів, що своєю сутністю зумовлюють дидактично й методично доцільне визначення цілей та змісту навчання іноземної мови, як важливого засобу міжкультурного спілкування та порозуміння в сучасному глобалізованому, полікультурному та мультилінгвальному соціумі.

Наголошуємо на активізації чотирьох видів мовленнєвої діяльності на кожному уроці іноземної мови: аудіювання, читання, говоріння, письмо.

У 7-х класах зошити учнів перевіряються один раз на тиждень [16].

Рекомендуємо ознайомитись зі змістом наказу Міністерства освіти і науки України від 02.08.2024 № 1093 «Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання» [24].

8-9 класи

У 2024-2025 навчальному році організація освітнього процесу з іноземної мови у 8-9-х класах здійснюється відповідно до:

– Типової освітньої програми для закладів загальної середньої освіти II ступеня (наказ Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018 № 405) (<https://salo.li/FF3862D>) [17];

– Навчальних програм з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов, 5-9 класи (наказ Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804 «Про оновлені навчальні програми для учнів 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів») [21] (<https://salo.li/1fB8087>).

Кількість годин, відведених на вивчення іноземних мов у 8-9-х класах, наведено в таблиці 5 [17].

Таблиця 5 – Кількість годин іноземної мови у 8-9 класах

Тип освітнього закладу/клас	Кількість годин на тиждень у класах		
	8 клас	9 клас	Друга іноземна мова
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Заклади загальної середньої освіти з навчанням українською мовою	3	3	–
Спеціалізовані школи з навчанням українською мовою і поглибленим вивченням іноземних мов	5	5	2
Спеціалізовані школи з навчанням українською мовою і поглибленим вивченням предметів технічного (інженерного) циклу	2	2	–
Спеціалізовані школи з навчанням українською мовою і поглибленим вивченням предметів музичного циклу	2	2	–
Спеціалізовані школи з навчанням українською мовою і поглибленим вивченням предметів художнього циклу	2	2	–
Класи з поглибленим вивченням окремих предметів	2	2	–
Білінгвальні класи у закладах з українською мовою навчання	5	5	2
Заклади загальної середньої освіти з навчанням українською мовою і вивченням двох іноземних мов	2	2	2
Заклади загальної середньої освіти з навчанням українською мовою і вивченням етики чи курсів духовно-морального спрямування	2	2	–

Підручники з іноземних мов (англійська, німецька, французька) для учнів 8-9-х класів розміщені на сайті Інституту модернізації змісту освіти (<http://surl.li/tzioc>).

Іноземні мови вивчаються за чотирма видами мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання та письма. Усі ці аспекти мають бути представлені в календарно-тематичному плані вчителя іноземних мов. Здійснення контролю (оцінювання) забезпечує своєчасне корегування освітнього процесу, з метою приведення його до рівня, заданого навчальною

програмою, що окреслює очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів.

У 8-9-х класах зошити з іноземної мови перевіряються вчителем іноземної мови один раз на тиждень [17].

Зауважимо: 9 клас є завершальним етапом щодо створення бази для активного володіння навчальним іншомовним матеріалом. На цьому етапі продовжується розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності в учнів, серед яких домінує усне мовлення. Мовлення учнів стає змістовнішим, більш аргументованим, складнішим за структурою мовного та мовленнєвого матеріалу.

Поряд із говорінням та аудіюванням, значна увага приділяється читанню. Читання, як вид мовленнєвої діяльності, набуває все більш комунікативного характеру, зростає кількість та обсяг текстів, що учні повинні вміти читати мовчки. Учителям іноземної мови рекомендуємо здійснювати цілеспрямоване формування в учнів умінь ознайомлюваного читання (з метою одержання основної інформації) та вивчаючого читання (з метою одержання повної інформації). Поряд із художньою літературою для читання, необхідно використовувати науково-популярні та соціально-політичні тексти. Акцентуємо увагу: навчання письма обумовлює розвиток умінь учнів складати план, тези до прочитаного та робити письмові повідомлення у межах програмних вимог [16].

10-11 класи

У 2024-2025 навчальному році організація освітнього процесу із вивчення іноземних мов у 10-11-х класах здійснюється відповідно до чинних програм:

– Типової освітньої програми для закладів загальної середньої освіти III ступеня (профільна середня освіта) (<https://salo.li/809f4BF>);

– Навчальних програм з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов у 10-11-х класах (наказ Міністерства освіти і науки від 23.11.2017 № 1407 «Про надання грифу Міністерства освіти і науки України навчальним програмам для учнів 10-11 класів закладів загальної середньої освіти») (<https://salo.li/4513A38>).

Згідно з типовим навчальним планом, кількість годин на вивчення іноземної мови у 10-11-х класах складає для: закладів загальної середньої освіти – 2 год./тижд., але, за наявності належних умов, заклад освіти може збільшувати кількість годин на вивчення іноземної мови, використовуючи додаткові години; із профільного предмету «Іноземна мова» – 5 год./тижд. [18].

Підручники з іноземних мов для учнів 10-х класів (англійська, німецька, французька) розміщені на сайті Інституту модернізації змісту освіти» (<http://surl.li/tzioc>).

У 10-11-х класах у зошитах перевіряються найбільш значимі роботи, але з таким розрахунком, щоби один раз на місяць перевірялися роботи всіх учнів [18].

Наголошуємо на таких особливостях організації освітнього процесу з іноземних мов у 10-11-х класах: послідовне здійснення комунікативно-пізнавального навчання, пов'язаного з підвищенням змістовності мовлення; використання прийомів, що спонукають до вираження особистого ставлення до проблем, які обговорюються; цілеспрямована реалізація принципу індивідуалізації навчання, орієнтована на використання іноземної мови у

майбутній діяльності школярів, широке застосування видів та форм самостійної роботи.

Акцентуємо увагу: 11 клас є завершальним у процесі оволодіння учнями іншомовним мовленням. Наголошуємо: велика увага має приділятися усному мовленню, що набуває якісно нового виразу стосовно змістовності, більшої природності, умотивованості та інформативності. Проте, основна роль у процесі навчання іноземної мови відводиться читанню. При навчанні читанню, в учнів формуються уміння читати суспільно-політичні тексти, із метою одержання повної та основної інформації, а також уміння переглянути і вибрати необхідну статтю. Навчаючись письма, учні мають оволодіти вмінням складати план, тези до усного повідомлення, писати анотацію та резюме прочитаного, складати реферат, а також робити письмові повідомлення. Також завершується формування активного словникового запасу здобувачів освіти та продовжується робота з формування рецептивного словника. Наголошуємо: навчальна програма обумовлює рецептивне засвоєння певної кількості лексичних одиниць. В 11-х класах має місце систематизація граматичного матеріалу, що вивчався у 5-11-х класах.

Навчальний предмет «Зарубіжна література»

Відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти (<https://sal0.li/7a9A8d4>), метою мовно-літературної освітньої галузі є «розвиток компетентних мовців і читачів із гуманістичним світоглядом», які «читають інформаційні та художні тексти». Зокрема, обумовлено, що учень Нової української школи сприймає, аналізує, інтерпретує, критично оцінює інформацію в текстах різних видів, зокрема інформаційних та художніх текстах класичної та сучасної художньої літератури (української та зарубіжних), медіатекстах, та використовує інформацію для збагачення власного досвіду й духовного розвитку [2].

Головна мета вивчення зарубіжної літератури – прилучення учнів до здобутків класичної й сучасної художньої літератури різних країн і народів; формування компетентних читачів, здатних творчо сприймати, критично оцінювати й насолоджуватися художніми творами, брати участь у різних комунікативних ситуаціях та взаємодії (зокрема із застосуванням цифрових технологій), на підставі прочитаних художніх текстів і медіатекстів, відповідно до контексту. Навчальний предмет «Зарубіжна література» має багатий потенціал для формування читацької грамотності, як базової компетенції та медіа інформаційної грамотності, як ключової компетенції XXI століття.

В умовах воєнного стану у 2024-2025 навчальному році навчання зарубіжної літератури здійснюється в безпечному освітньому середовищі, із урахуванням освітніх втрат. Освітній процес може відбуватися в очному і дистанційному режимах або за змішаною формою, що поєднує очний і дистанційний режими навчання, залежно від безпекової ситуації в кожному населеному пункті.

Відповідно до рекомендацій Міністерства освіти і науки України, структура та тривалість навчального тижня, дня, занять і відпочинку, а також

форми організації освітнього процесу визначаються педагогічною радою закладу освіти в межах часу, визначеного освітньою програмою (відповідно до обсягу навчального навантаження та з урахуванням вікових особливостей, фізичного, психічного й інтелектуального розвитку здобувачів освіти, особливостей регіону тощо). Важливо, під час організації освітнього процесу в очному або змішаному режимі, забезпечити безумовне переривання освітнього процесу в разі включення сигналу «Повітряна тривога», «Загроза артобстрілів» або інших сигналів оповіщення та прослідувати до споруд цивільного захисту, перебуваючи в них до скасування сигналу «Тривога». Рекомендуємо ознайомити здобувачів освіти з алгоритмом дій під час сигналів оповіщення завчасно (<http://surl.li/jxrwe>) [1].

Акцентуємо увагу: вивчення зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти здійснюють українською мовою. Твори зарубіжних письменників у курсі зарубіжної літератури вивчають в українських перекладах. Для зіставлення можливе залучення перекладів, переспівів іншими мовами, якими володіють учні (англійська, німецька, французька тощо). За наявності необхідних умов, бажаним є розгляд художніх текстів (у фрагментах або цілісно) мовами оригіналів. У такому разі, навчальний предмет «Зарубіжна література» виконує додаткову функцію вдосконалення володіння учнями іноземними та іншими мовами.

Зауважимо, на кожному уроці зарубіжної літератури педагог має працювати над розвитком усного і писемного мовлення учнів; навчити здобувача освіти монологічному викладу чи написанню статті, оформлювати повідомлення, доповідь та виголошувати їх – одне з основних завдань, яке стоїть перед учителем. Звертаємо увагу, що на уроках зарубіжної літератури здобувачі освіти мають навчитися писати рецензію або відгук, брати інтерв'ю, вести репортаж, писати конспект або тези й опановувати багато інших видів робіт, адже взаємини між людьми залежать від рівня та якості їхньої комунікації, що ставить на перше місце їхній рівень розвитку мови.

Наголошуємо, що у кожному семестрі обов'язковим є проведення двох уроків розвитку мовлення: одного уроку усного розвитку мовлення, а другого – письмового. Під час оцінювання зошита із зарубіжної літератури слід урахувувати наявність різних видів робіт; грамотність (якість виконання робіт); охайність; уміння правильно оформлювати роботи (дотримання вимог до оформлення орфографічного режиму). Оцінку за ведення зошита із зарубіжної літератури виставляють у кожному класі окремою колонкою в журналі раз на місяць і враховують як поточну до найближчої тематичної. У разі відсутності учня на уроках протягом місяця, рекомендуємо в колонці за ведення зошита зазначити н/о (немає оцінки).

Акцентуємо увагу, майстерність учителя полягає, головним чином, у вмілому володінні методикою навчання і виховання, творчому застосуванні новітніх досягнень педагогіки і передового педагогічного досвіду, раціональному керівництві пізнавальною і практичною діяльністю учнів, їхнім інтелектуальним розвитком.

5-6 класи

У 2024-2025 навчальному році вивчення зарубіжної літератури у 5-6-х класах здійснюється за 4-ма модельними навчальними програмами:

– «Зарубіжна література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Ніколенко О.М., Ісаєва О.О., Клименко Ж.В., Джангобекова Т.А., Мацевко-Бекерська Л.В., Юлдашева Л.П., Рудніцька Н.П., Туряниця В.Г., Тіхоненко С.О., Вітко М.І.) (<https://salo.li/b0975de>);

– «Зарубіжна література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Волошук Є. В.) (<https://salo.li/380FB1D>);

– «Зарубіжна література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Богданець-Білокаленко Н.І., Снегірєва В.В., Фідкевич О.Л.) (<https://salo.li/5104c72>);

– «Зарубіжна література. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Ніколенко О.М., Ісаєва О.О., Клименко Ж.В., Туряниця В.Г., Мацевко-Бекерська Л.В., Юлдашева Л.П., Рудніцька Н.П., Тіхоненко С.О., Вітко М.І., Джангобекова Т.А.) (<https://salo.li/3903392>);

На основі модельної навчальної програми, рекомендованої Міністерством освіти і науки України, учитель закладу загальної середньої освіти розробляє навчальну програму, що затверджується рішенням педагогічної ради.

Акцентуємо увагу: під час планування освітньої діяльності для 5-6-х класів закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання, для реалізації мовно-літературної освітньої галузі, – необхідно послуговуватися наказом Міністерства освіти і науки України від 19.02.2021 № 235 «Про затвердження Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти» (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 09.08.2024 № 1120 «Про внесення змін до Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти») [16].

Типовим навчальним планом для закладів загальної середньої освіти визначено орієнтовний перелік навчальних предметів та розподіл навчальних годин між обов'язковими освітніми компонентами. Заклад освіти має право їх розподілити на вивчення навчальних предметів, зокрема мовно-літературної освітньої галузі (українська мова, українська література, зарубіжна література, іноземна мова) або обрати галузевий навчальний предмет, зокрема інтегрований курс української мови і літератур, зміст якого викладений у 3-х модельних навчальних програмах:

– «Інтегрований мовно-літературний курс (українська мова, українська та зарубіжні літератури). 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Старагіна І.П., Новосьолова В.І., Терещенко В.М. Романенко Ю.О., Ткач П.Б., Блажко М.Б., Панченков А.О., Волошенюк О.В.) (<https://salo.li/F713F5D>);

– «Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної). 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Яценко Т.О., Тригуб І.А.) (<https://salo.li/2596219>);

– «Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної). 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти» (авт.: Чумарна М.І., Пастушенко Н.М.) (<https://salo.li/735Ea83>).

Наголошуємо, що відповідно до вибору інтегрованого курсу, учитель зазначає в календарно-тематичному плані теми окремих уроків, орієнтуючись на визначені в навчальній програмі розділи та теми.

Підручники із зарубіжної літератури для учнів 5-6-х класів розміщені на сайті Інституту модернізації змісту освіти» (<https://salo.li/e53EED1>).

Для інтегрованого мовно-літературного курсу у класному журналі відводять сторінки з назвою «Інтегрований мовно-літературний курс» без поділу на окремі складники курсу. Записи на правій сторінці журналу мають бути відповідно до навчальної програми та календарно-тематичного планування, за якими працює вчитель. На лівій сторінці класного журналу вчитель обов'язково фіксує результати тематичних та семестрових діагностичних робіт [9].

Із рекомендованими видами робіт із зарубіжної літератури в 5-6-х класах можна ознайомитись в інструктивно-методичних рекомендаціях Міністерства освіти і науки України (<https://salo.li/75A165f>) [19].

Результати формувального оцінювання можуть бути відображені, як у класному журналі, так і в щоденнику спостережень. Упродовж роботи за зазначеними модельними навчальними програмами, за підсумками кожного розділу, доцільно проводити тематичну роботу для поточної діагностики формувального оцінювання досягнення учнями очікуваних результатів навчання та опанування категорій базових знань, визначених відповідним розділом. Такі роботи можуть бути запропоновані, зокрема, у тестовій формі. Такі види робіт, як диктанти, декламування, читання мовчки та вголос, усні й письмові перекази та твори, діалогічне мовлення вчитель проводить упродовж семестру з метою формувального оцінювання. Кількість і види таких робіт на семестр учитель планує самостійно. За підсумками семестру доцільно проводити комплексну діагностичну роботу, що дасть змогу оцінити рівень досягнення учнями очікуваних результатів навчання в усній взаємодії, письмовій взаємодії, роботі з текстом та дослідженні мовлення (4 групи обов'язкових результатів навчання за Державним стандартом базової середньої освіти).

7 клас

У 2024-2025 навчальному році продовжується поетапне впровадження Державного стандарту базової середньої освіти [2], відповідно до якого, учні 7-х класів закладів загальної середньої освіти переходять до етапу базового предметного навчання, де вивчення зарубіжної літератури здійснюється за модельними навчальними програмами або за модельними навчальними програмами інтегрованих курсів (за вибором освітнього закладу), це зокрема:

– модельна навчальна програма «Зарубіжна література. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Снегір'ова В.В., Бушакова О.В., Горобченко І.В., Каєнко О.В.) (<https://salo.li/a858c98>) ;

– модельна навчальна програма «Зарубіжна література. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Волощук Є.В., Слободянюк О.М.) (<https://salo.li/bCc1243>);

– модельна навчальна програма «Інтегрований мовно-літературний курс (українська мова, українська та зарубіжні літератури). 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Старагіна І.П., Новосьолова В.І., Терещенко В.М., Романенко Ю.О., Ткач П.Б., Блажко М.Б., Панченков А.О.) (<https://salo.li/59fDe03>);

– модельна навчальна програма «Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної). 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Яценко Т.О., Пахаренко В.І., Тригуб І.А., Слижук О.А., Молодик К.Ю.) (<https://salo.li/75d7cDe>);

– модельна навчальна програма «Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної). 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Ніколенко О.М., Качак Т.Б., Мацевко-Бекерська Л.В., Богосвятська А.М., Рудніцька Н.П., Туряниця В.Г.) (<https://salo.li/B56205A>).

Акцентуємо увагу: під час планування освітньої діяльності для 5-7-х класів закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання, для реалізації мовно-літературної освітньої галузі, – необхідно послуговуватися наказом Міністерства освіти і науки України від 19.02.2021 № 235 «Про затвердження Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти» (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 09.08.2024 № 1120 «Про внесення змін до Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти») [16].

Наголошуємо: навчальна програма структурується за зразком модельних програм. Навчальні програми, розроблені на основі модельних програм, затверджуються педагогічною радою закладу загальної середньої освіти.

Нагадуємо, що у 2022 році оновлено зміст навчальних програм із зарубіжної літератури (наказ Міністерства освіти і науки України від 03.08.2022 «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» оновленим навчальним програмам для 6-9 класів») [8], відповідно до якого, зі змісту навчальних програм вилучено твори російських і білоруських авторів. Натомість, додано твори зарубіжних письменників, згідно з літературним процесом та з урахуванням вікових особливостей учнів (<https://salo.li/0f98735>).

Звертаємо увагу: розробляючи навчальну програму, учителі можуть вносити зміни у запропонований модельною програмою зміст навчального предмета/інтегрованого курсу, відповідно до підготовленості класу, регіональних особливостей, робочого навчального плану закладу освіти, необхідності своєчасного реагування на конкретні умови, у яких відбувається освітній процес, а саме: доповнювати зміст навчальної програми, включаючи регіональний компонент; розширювати/поглиблювати або ущільнювати зміст окремих елементів (розділів, тем, модулів тощо) навчальної програми, зважаючи на потреби учнів, матеріально-технічне забезпечення закладу освіти, запити батьків, громади тощо; доповнювати тематику творчих робіт; вилучати окремі питання, із метою уникнення надмірної деталізації змісту навчального матеріалу [3].

Загальний обсяг таких змін може досягати 20%. Також учитель може змінювати послідовність вивчення навчальних тем, не порушуючи логічної послідовності досягнення результатів навчання [16].

Підручники із зарубіжної літератури для учнів 7 класу розміщені на сайті Інституту модернізації змісту освіти» (<http://surl.li/ulvva>).

8-9 класи

У 2024-2025 навчальному році організація освітнього процесу здобувачів освіти з вивчення зарубіжної літератури у 8-9-х класах здійснюється за чинною навчальною програмою: для закладів загальної середньої освіти «Зарубіжна література. 6-9 класи» (наказ Міністерства освіти і науки України від 03.08.2022 № 698 «Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти «Зарубіжна література. 6-9 класи») (<https://salo.li/cA46217>) [8].

Відповідно до навчальної програми для 8-9-х класів закладів загальної середньої освіти, кількість годин на вивчення зарубіжної літератури складає 70 год./рік у кожному класі, відповідно [8].

Звертаємо увагу, що основою для календарно-тематичного планування уроків зарубіжної літератури є чинна навчальна програма. Учитель має право самостійно розподіляти години на текстуальне вивчення творів, розвиток в учнів мовлення, позакласне читання, ураховуючи визначену кількість годин на опрацювання конкретного розділу. Окрім цього, має змогу вільно й творчо підійти до організації навчальної діяльності на уроках зарубіжної літератури з урахуванням конкретних умов навчання, читацьких інтересів учнів.

Підручники із зарубіжної літератури для учнів 8-9-х класів розміщені на сайті Інституту модернізації змісту освіти» (<http://surl.li/ulvwg>).

Під час вивчення навчального предмета «Зарубіжна література» учні 8-9-х класів мають отримати загальні уявлення про перебіг літературного процесу, учителем має бути запропоновано для вивчення учнями ті художні твори і явища, що репрезентують певну добу і, водночас, відповідають особливостям саме їхнього віку.

10-11 класи

У 2024-2025 навчальному році організація освітнього процесу з зарубіжної літератури для здобувачів освіти у 10-11-х класах здійснюється відповідно до чинних програм:

– Типова освітня програма закладів загальної середньої освіти III ступеня (профільна середня освіта (наказ Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018 № 408 «Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня») (<https://salo.li/2DBB430>);

– Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти «Зарубіжна література. 10-11 класи. Рівень стандарт (наказ Міністерства освіти і науки України від 03.08.2022 № 698 «Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти «Зарубіжна література. 10-11 класи. Рівень стандарт») (<https://salo.li/607F372>).

Відповідно до навчальної програми для учнів 10-11-х класів закладів загальної середньої освіти, кількість годин на вивчення зарубіжної літератури складає для: закладів загальної середньої освіти (з експериментальними

інтегрованими курсами) – 1 год./тижд., закладів загальної середньої освіти – 1 год./тижд, з вивченням профільних предметів – 3 год./тижд. [9].

Акцентуємо увагу: згідно з оновленою навчальною програмою навчального предмета «Зарубіжна література», у 10-11-х класах, замість російських, вивчається творчість таких письменників: як Жан де Лафонтен, О. Генрі, А. Гавальда, У. Старк, Д. Бойн, Е. Шмітт, Й. Рот, А. Гранах тощо. До навчальної програми, замість творів російських поетів, включені шедеври світової лірики (П'єр Ронсар «До того, як любов у світ прийшла...», Р. Бернс «Моя любов...», Й. Гете «До моїх пісень...», Г. Гейне «Коли настав чудовий май...», А. Міцкевич «Непевність»).

Ознайомитись із переліком підручників із зарубіжної літератури, що розміщений на офіційному сайті Інституту модернізації змісту освіти можна за посиланням: <https://salo.li/579DEC2>.

Використані та основоположні джерела

1. Алгоритм дій населення під час оповіщення сигналу «Увага всім! Повітряна тривога» : Протокол наради силового блоку оперативного штабу Ради оборони від 17.08.2022 № 8. URL: <http://surl.li/jxrgwe> (дата звернення: 29.05.2024).

2. Державний стандарт базової середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів від 30.08.2022 № 972. URL: <https://salo.li/7a9A8d4> (дата звернення: 30.05.2024).

3. Методичні рекомендації щодо заповнення сторінок класного журналу в 5 класі з іноземних мов (англійська, німецька, французька) : лист Сумського ОІППО від 14.11.2022 № 506/11-10. URL: <https://salo.li/D3c3D35> (дата звернення: 29.05.2024).

4. Методичні рекомендації щодо заповнення сторінок класного журналу в 5 класах НУШ : лист Сумського ОІППО від 28.10.2022 № 463/11-10. URL: <https://salo.li/D3c3D35> (дата звернення: 29.05.2024).

5. Методичні рекомендації щодо вивчення змісту навчальних предметів у 7-11 класах закладів загальної середньої освіти у 2023-2024 н.р. : лист Сумського ОІППО від 18.08.2023 № 378/11-07. URL: <https://salo.li/8441c6E> (дата звернення: 29.05.2024).

6. Методичні рекомендації щодо навчання змісту освітніх галузей в 5-6 класах НУШ у 2023-2024 н.р. : лист Сумського ОІППО від 17.08.2023 № 375/11-07. URL: <https://salo.li/DE91a1e> (дата звернення: 29.05.2024).

7. Методичний посібник для вчителів закладів загальної середньої освіти. Мовно-літературна освітня галузь : 5-6 класи (адаптаційний цикл) Нової української школи / уклад. О.В. Кононенко; за ред. І.В. Удовиченко. Суми : НВВ КЗ СОІППО, 2022. 105 с. URL: <http://surl.li/ulvrm> (дата звернення: 30.05.2024).

8. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти «Зарубіжна література. 6-9 класи» : наказ Міністерства освіти і науки України від 03.08.2022 № 698. URL: <https://salo.li/cA46217> (дата звернення: 30.05.2024).

9. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти «Зарубіжна література. 10-11 класи. Рівень стандарт : наказ Міністерства освіти і науки України від 03.08.2022 № 698. URL: <https://salo.li/607F372> (дата звернення: 30.05.2024).

10. Навчально-методична скарбниця. НУШ 5-6 клас. URL:

<http://surl.li/bydta> (дата звернення: 30.05.2024).

11. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://osvita.ua/legislation/law/2231/> (дата звернення: 30.05.2024).

12. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 30.05.2024).

13. Про внесення змін у методичні рекомендації щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні: наказ Міністерства освіти і науки України від 13.06.2024 № 836. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0836729-24#Text> (дата звернення: 12.08.2024).

14. Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 13.07.2021 № 813. URL: <https://salo.li/1534133> (дата звернення: 29.05.2024).

15. Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах : наказ Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 № 128. URL: <https://salo.li/a181E43> (дата звернення: 29.05.2024).

16. Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 19.02.2021 № 235 (зі змінами). URL: <https://salo.li/3A77600> (дата звернення: 14.08.2024).

17. Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти II ступеня : наказ Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018 № 405. URL: <https://salo.li/3283F66> (дата звернення: 29.05.2024).

18. Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня : наказ Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018 № 408. URL: <https://salo.li/2DBB430> (дата звернення: 29.05.2024).

19. Про інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти : лист Міністерства освіти і науки України від 12.09.2023 № 1/13749-23. URL: <https://salo.li/A6a2b58> (дата звернення: 30.05.2024).

20. Про надання грифу Міністерства освіти і науки України навчальним програмам для учнів 10-11 класів закладів загальної середньої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 № 1407. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/npa/5a1fea11b8a27.pdf> (дата звернення: 29.05.2024).

21. Про оновлені навчальні програми для учнів 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів : наказ Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804. URL: <https://salo.li/3001252> (дата звернення: 29.05.2024).

22. Про загальнонаціональну хвилину мовчання за загиблими внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України : Указ Президента України від 16.03.2022 № 143/2022. URL: <http://surl.li/ueohu> (дата звернення: 29.05.2024).

23. Про внесення змін до деяких наказів Міністерства освіти і науки України : наказ Міністерства освіти і науки України від 10.02.2021 № 160. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0528-21#Text> (дата звернення: 30.05.2024).

24. Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання: наказ Міністерства освіти і науки України від 02.08.2024 № 1093. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/92715/. (дата звернення: 12.08.2024).

25. Про надання грифа «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» модельним навчальним програмам для закладів загальної середньої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 16.08.2023 № 1001. URL: <https://salo.li/F3b46E2> (дата звернення: 30.05.2024).

26. Про надання грифа «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» модельним навчальним програмам для закладів загальної середньої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795. URL: <https://salo.li/9A084e4> (дата звернення: 30.05.2024).

27. Про затвердження методичних рекомендацій щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні : наказ Міністерства освіти і науки України від 15.05.2023 № 563. URL: <https://salo.li/31f7438> (дата звернення: 30.05.2024).

Методист навчально-методичного відділу
координації освітньої діяльності та професійного
розвитку Сумського ОІППО

О.В. Третякова

Методист мовно-літературної освітньої галузі
навчально-методичного відділу координації
освітньої діяльності та професійного
розвитку Сумського ОІППО

Т.І. Шалімова

(Підписи наявні в оригіналі)